



OT-keskus
Vaativinta osaamista lasten, nuorten ja perheiden palveluissa

Valmis OT-osio 2.11.2021

Pohjoinen OT- keskus jatkokehittämishanke

Hankesuunnitelma

1.1.2022-31.12.2023

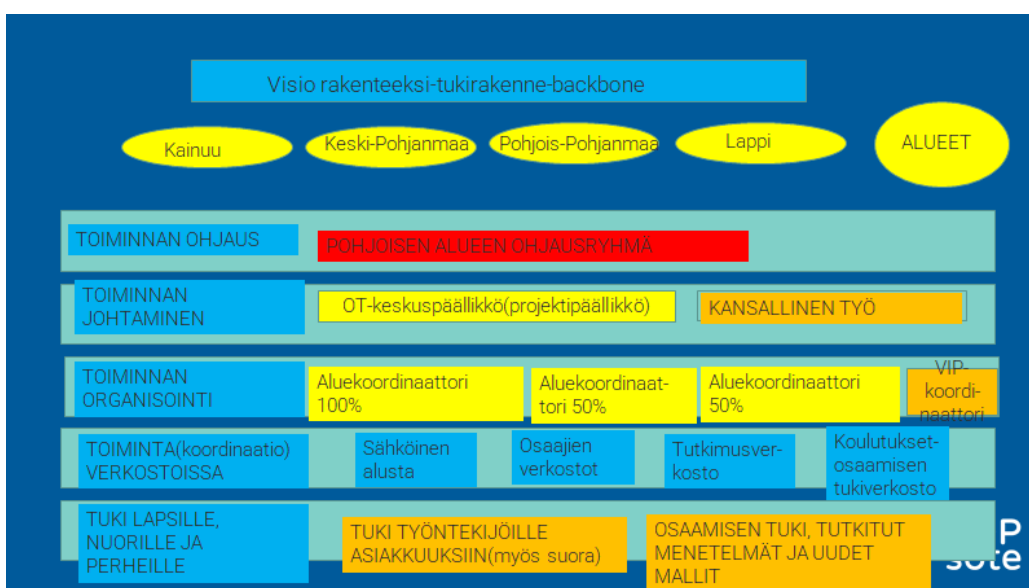
1 Hankkeen tarve, tarkoitus ja kohderyhmä

Pohjoisen OT-keskus jatkokehittämishankkeen v.2022-2023 tavoite on terveydenhuollon, sosiaalityön ja -huollon sekä oppimisen tuen osaamisen yhteensovittaminen pohjoisen osaamis- ja tukikeskukseen sekä integratiivisen palvelurakenteen ja verkostojen varmistaminen lasten, nuorten ja perheiden kaikkein vaativimpien palveluiden tuottamiseen, tutkimus- ja kehittämistoimintaan sekä palveluiden koordinointiin ja tukeen.

Hankkeessa luodaan Pohjoisen OT- keskuksen ydinyksikkö sekä vaativinta erityisasiantuntijuutta kokoava verkosto, jota voidaan hyödyntää tarvittaessa myös valtakunnallisesti. Kansallinen OT-koordinaatio ja alueiden välinen yhteistoiminta tukee kunkin yksittäisen alueen työtä erityisesti kompleksisissa ja uusissa tilanteissa. Pohjoinen OT-keskus tukee Lasten käytösongelmien tunnistamisen ja varhaisen hoidon mallin mukaista kansallista rakennetta ja hyödyntää alueellaan jo aiemmassa hankevaiheessa käytössä olleita näyttöön perustuvia ja arvioituja menetelmiä. Niiden levittämisessä tehdään yhteistyötä Tulevaisuuden sotekeskusohjelman jatkohankkeiden sekä psykososiaalisten menetelmien käyttöönottoa ja ylläpitoa edistävien hankkeiden kanssa. Kehittämisessä ja koulutuksessa, osaamisen ylläpidossa sekä alan tutkimus- ja kehittämistyössä (TKKI) Pohjoinen OT- keskuksuhanke tekee yhteistyötä tutkimusorganisaatioiden, kuten korkeakoulujen, Itlan ja sosiaalialan osaamiskeskusten kanssa. Lisäksi yhteistyötä tehdään järjestöjen, Barnahus -hankkeen ja VIP/Vaatu -toiminnan kanssa. Eri hallinnonalat toimivat yhdessä ja integroidusti, jotta lapsen arjessa palvelut toteutuisivat lapsi- ja perhekeskeisesti ilman tarpeettomia viiveitä.

1.1. Vuoden 2021 loppuun saakka toteutettavan hankkeen tähänastiset tulokset

Pohjoisen alueiden osallisuuden tukemiseksi ja varmistamiseksi alueet haluttiin mukaan kehittämistyöhön alusta lähtien vahvasti. Aluksi valittiin alueita edustava sparrausryhmä, jossa on edustettuna Keski-Pohjanmaa, Pohjois-Pohjanmaa, Lappi ja Kainuu, 5 sairaanhoitopiiriä, järjestöt ja VIP-verkosto. Aluekoordinaattorien valinnan jälkeen työnsä aloittivat aluetyöryhmät. 1/21 tehdyn OT-keskukseen liittyvän tarvekyselyn työstämiseksi päädyttiin yhteisövaikuttavuusviitekehityksen hyödyntämiseen sekä yhteistyöhän ITLAN kanssa. Alueet nostivat yhteisissä työpajoissa tarvekyselystä aluetta koskettavat keskeiset teemat, joista muodostuivat pilottiaihiot palvelemaan koko pohjoista OT-keskusaluetta. Verkoston rakentuu alkoi muodostumaan tukirakenne (kuva 1). Rakenne muotoutui työskentelyn tuloksena.



Kuva 1. Pohjoisen OT- keskuksen rakenne

V. 20-21 jatkohanke

Tavoitteet	Toimenpiteet	Tulokset
Terveydenhuollon, sosiaalityön ja -huollon sekä oppimisen tuen osaamisen yhteensovittaminen pohjoisen Osaamis- ja tukikeskukseen	Ydinyksikön perustaminen pohjoisen OT-keskusalueelle ja alueiden osaamisen tuen varmistaminen.	Ydinyksikkö ja verkosto muotoutuivat työskentelyn myötä. Oppimisen tuen kanssa yhteistyö toimii Vip- verkoston kanssa. Ydinyksiköstä esiteltiin aluetyöryhmille aihio, jonka vakiinnuttaminen tapahtuu tulevassa hankkeessa OT-keskuksen periaatteena on reagoida nopeasti ajassa ilmaantuviin ja muuttuviin ilmiöihin. Tausta-ajatteluna on pidetty yhteisövaikuttavuuden ajattelutapaa, jossa rakenne nousee tarpeesta. Yhteisövaikuttavuuden toimintaperiaatteisiin kuuluu yhteisen agendan ja tavoitteen luominen, jaetut yhteiset mittarit, toisiaan vahvistavat toiminnot, jatkuva kommunikointi ja taustatukiorganisaatio.
Integratiivisen palvelurakenteen ja verkostojen varmistaminen lasten, nuorten ja perheiden kaikkein vaativimpien palveluiden tuottamiseen, tutkimus- ja kehittämistoimintaan sekä palveluiden koordinointiin ja tukeen	Verkostomaisesti toimivan ja monialaista erityisosaamista ja palvelua tarjoavan pohjoisen OT –keskuksen toiminnan käynnistäminen ja vakiinnuttaminen	Verkostomaisuus ilmentyi aluetyöryhmien työssä sekä osallistumalla alueellisesti erilaisiin yhteistyöverkostoihin Kansallinen OT- keskusten yhteistyöverkosto toimii Järjestöyhteistyö esim. Ensi- ja turvakotien liiton kanssa (etäkonsultaatiopilotti toteutettu) Verkostoituminen VIP/Vaatu- toiminnan kanssa
	TKI toiminnan ja asiakastyön pilottien käynnistäminen.	TKI toimintaa edistettiin yhteistyöllä yliopistojen ja sosiaalialan osaamiskeskusten kanssa ja koulutusyhteisö-tapaamisissa. Toteutettu Hoito syyteen sijaan –pilotti, alle 18 v. huumeiden käyttöön ja syrjäytymiseen liittyvän monitoimijaisen toimintamalliin liittyvä reaktiivinen tutkimuksen mallinnus yhteistyössä poliisin, syyttäjän ja Rovaniemen kaupungin, Oulun yliopiston ja Itlan kanssa. Tieteellinen artikkeli julkaistaan 12/21.
	Virtuaalisen OT keskuksen ja digitaalisten palvelurakenteiden valmistelu pohjoisen alueen pitkät etäisyydet, laajuus ja yhdenvertainen saavutettavuus huomioiden.	Kartoitettu virtuaalisen alustan toteutusvaihtoehtoja ja kumppanuuksia mm. VIP/Vaatu -verkoston ja Barnahusin kanssa ja järjestöjen kanssa. Neljän alueen kanssa käytiin keskustelua alustavaihtoehtoista. Toteutettu etäkonsultaatiopilotti vaativiin ero-, huolto- ja tapaamisriitoihin liittyen yhteistyössä Posken (digialusta) ja Ensi- ja turvakotien liiton kanssa (erityisasiantuntijat)
	Koulutusrakenteen muodostuminen	Toteutettu lastenvalvojille suunnatut koulutuspaketit vahvistamaan perusosaamista ja kertaamaan hiljattain uudistunutta lastenhuoltolakia Koulutus koettiin tarpeellisena ja vaikuttavana omaan työhön. Tulevaisuudessa toivottiin samantyyppistä koulutusta keskittyen eri aihealueisiin ja toisaalta toivottiin konsultointi mahdollisuutta juridisesti vaikeisiin tapauksiin.
Saamelaisyhteisön erityispiirteiden huomioiminen OT-työskentelyssä	Saamelaisyhteisön sote- ja sivistystoimen oman tarvekyselyn toteuttaminen OT-	Tarvekysely toteutettu 8/21. Tuloksissa oli osin samankaltaisuutta kuin koko Pohjoisella alueella tehdyssä kyselyssä. Kulttuuri, kieli sekä kynnys pyytää apua korostuivat sekä luottamuspuola palvelujärjestelmää kohtaan. Suurimpana tekijänä nousi esiin

	keskuksen vaativien tehtävien; konsultaation/palvelujen, koordinaation sekä TKI-kehittämisen näkökulmasta	ylisukupolviset traumat. Teemojen jatkoystö v. 2022 – 2023. Neuvottelut Saamelaiskäräjien kanssa.
--	---	---

1.2. Suunnitelma OT-keskusten perustamiseksi, niiden rakenne ja suunnitteluun tarvittavien voimavarojen tarve

Pohjoinen OT- keskus jatkokehittämishanke v. 2022-2023 tukee Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskushjelman mukaista hyvinvointialueiden kehittämistyötä vahvistamalla yhteistyöalueella tehtävää alueellista kehittämistä ja koordinaatiota. Hanke tukee sosiaali- ja terveydenhuollon sekä sivistystoimen ammattilaisia konsultaation, koulutuksen ja tutkimuksen avulla siten, että ne lapset, nuoret ja perheet, joilla on harvinaisempien, vaativimpien monialaisten palvelujen tarve saavat tarvitsemansa tuen ja palvelun. OT – keskuksessa yhteensovitetään terveydenhuollon, sosiaalityön ja -huollon sekä oppimisen tuen osaamisen palvelurakenteita ja varmistetaan lasten, nuorten ja perheiden kaikkein vaativimpien palveluluiden tuottamiseen, tutkimus- ja kehittämistoimintaan sekä palveluiden koordinointiin ja tukeen tarvittavat verkostot.

Tavoitteet		Toimenpiteet
Verkostomaisesti toimivan ja monialaista erityisosaamista ja palvelua tarjoavan pohjoisen OT- keskuksen toiminnan käynnistäminen ja vakiinnuttaminen (visio luotu)		Ydinyksikön perustaminen (ydinyksikkö ja palvelurakenne syntyvät, OT- toiminta vakiinnutetaan toimimaan reaktiivisena rakenteena), luotettavan tiedon tarjoamisesta huolehtiminen, näyttöön perustuvien menetelmien levittämisen tuki, vaativien erityiskysymysten koulutuksellinen tuki, asiantuntijaverkoston ylläpito, etäkonsultaatioiden organisointi ja tiedonsiirto viranomaisten kesken. Palautemekanismin kehittäminen perus- ja erityistasoille
Integratiivisen palvelurakenteen ja verkostojen varmistaminen lasten, nuorten ja perheiden kaikkein vaativimpien palveluiden tuottamiseen, tutkimus- ja kehittämistoimintaan sekä palveluiden koordinointiin ja tukeen	Virtuaalisen alustan käytön laajentaminen	Virtuaalisen OT- keskuksen ja digitaalisten palvelurakenteiden valmistelu pohjoisen pitkät etäisyydet, laajuus ja yhdenvertainen saavutettavuus huomioiden Etäkonsultaation laajentaminen ja kansallisen alustan käytön selvittäminen sekä kehittämistyössä mukana oleminen
	Asiantuntijaverkoston selvittäminen ja kokoaminen vaativien erityiskysymysten ympärille	OT- asiantuntijaverkostojen toiminnan selvittäminen ja perustaminen alueellisesti ja valtakunnallisesti huomioiden järjestöjen osaaminen, jalkautuva tuki asiakastilanteisiin
	YTA alueen TKKI toiminnassa mukana olo TKKI- toiminnan vahvistaminen	YTA aluetasoinen sekä valtakunnalliseen tutkimus- ja kehittämisverkostoon osallistuminen Yhteistyö ja kehittäminen sosiaalialan osaamiskeskusten kanssa Ilmiöistä tutkimuksen/kehittämisen kautta alueiden hyödyksi Koulutukset tarvekyselyistä nousseista teemoista ja koulutusten kokonaisarkkitehtuurin suunnittelu yhteistyössä muiden toimijoiden ja hankkeiden kanssa.

	Tutkimuksellinen kehittäminen; vaikuttavuusperustien menetelmien arviointi ja käyttöönotto (toimintamalli)	Koulutukset löytyvät jatkossa yhteiseltä sähköiseltä alustalta Palautejärjestelmän kehittäminen perus- ja erityistason sekä järjestöjen kanssa, huomioidaan järjestöt ilmiöiden nostajina Reaktiivinen tutkimus (Hoito syyteen –mallista) 12/21 julkaistavan tieteellisen artikkelin pohjalta ko. työn jatkokehitys yhteistyössä Pohjoinen Lastensuojelu - hankkeen kanssa
Saamelaisyhteisössä yhteisten tavoitteiden asettaminen nousseiden ilmiöiden pohjalta		Kehittämistyötä tarvekartoituksessa nousseiden ilmiöiden pohjalta yhteistyössä Saamelaiskäräjien ja tutkijaverkoston kanssa hyödyntäen mm. yhteisövaikuttavuuden viitekehystä (käytetty alkuperäiskansatutkimuksessa) Rajayhteistyömahdollisuuksien selvittäminen Kehittämistyössä pyritään ottamaan huomioon kansallinen näkökulma. Hankesuunnitelmaan pyritään varaamaan rahaa työntekijän palkkaamiseen alueelle.
Alueellisen ja valtakunnallisen monialaisen yhteistyön vahvistaminen		Sisäiset: aluetyöryhmät, sparrausryhmä Ulkoiset: VIP/Vaatu-, Barnahus, järjestöt, Pohjoinen monialainen lastensuojeluhanke, Raskaana olevien päihteiden käyttäjien palvelupolku- hanke, Tulevaisuuden Sote-keskus –hankkeet ja hyvinvointialueiden valmistelu Kansallinen työnjako ja erikoistuminen OT-keskusten välillä, ”järjestämisuunnitelma” hyvinvointialueiden kanssa Pysyvän OT-rakenteen rahoitusmallin selvittämiseen osallistuminen

1.3. Alueen OT-toimintaan liittyvät erityistarpeet

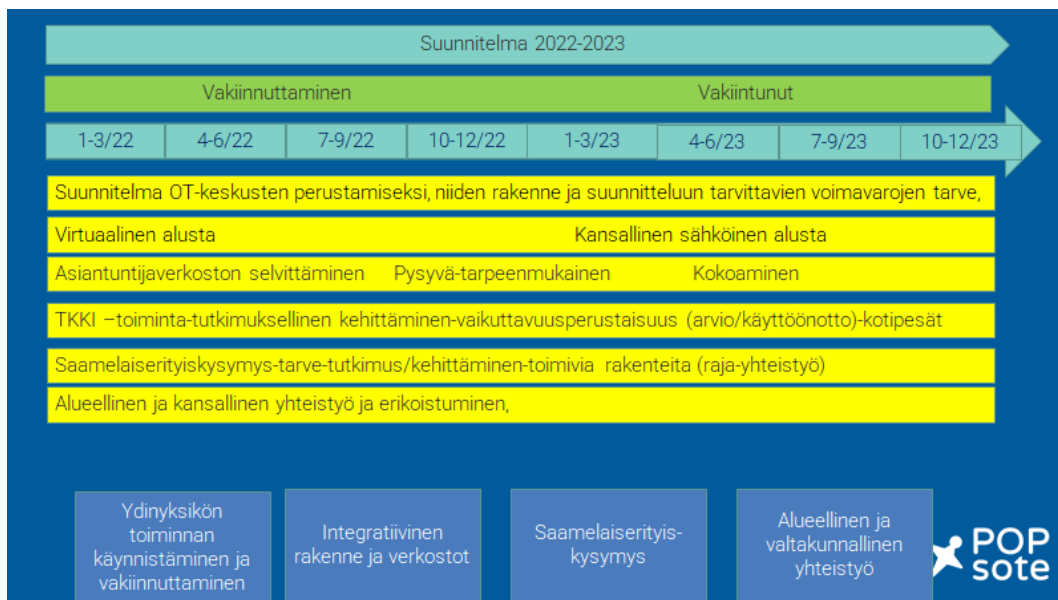
Pohjoisen alueen OT-toiminnan erityispiirteeksi ja haasteeksi on tunnistettu pitkät maantieteelliset etäisyydet, joten toimivat digitaaliset palvelut ovat keskeisiä Pohjoisen OT-keskuksen turvaamiseksi. Alueella on pieniä kuntia, joissa yksi ammattilainen voi hoitaa laajasti tehtäviä esimerkiksi sosiaalityöntekijän tehtävissä. Myös pienten yhteisöjen tuttuus voi asettaa omat haasteet ammatilliseen työskentelyyn. Sen vuoksi konsultaatiomahdollisuuksia tulisi edelleen kehittää.

Pohjoisen OT-alueen erityispiirteenä on saamelaisyhteisöön ja heidän kanssaan työskentelyyn liittyvät erityiskysymykset. Vuosina 2020-2021 toteutetun OT- jatkokehittämishankkeen aikana on todettu, että saamen kielellä ei ole saatavissa menetelmiä ja materiaaleja, joita perus- ja erityistason työntekijät voisivat käyttää työssään. Saamelaisalueella toteutetaan rajatyöskentelyä, mutta se ei ole systemaattista ja koordinoitua. Moniammatillinen ja rajat ylittävä yhteistyötä pitäisi voida hyödyntää ja syventää paremmin. Saamelaisalueelle toteutettiin oma tarvekysely OT-keskuksen vaativien tehtävien; konsultaation/palvelujen, koordinaation sekä TKKI-kehittämisen näkökulmasta elo-syyskuussa 2021. Hyvinvointiin ja palvelutarpeisiin vaikuttavina tekijöinä kyselyn tuloksissa esiin nousivat ylisukupolviset traumat, kulttuurin ja kielen menettämiseen liittyvät kysymykset, perheen vuorovaikutukselliset haasteet, päihdeongelmat sekä itsemurhat ja väkivalta. Tuloksissa oli osin samankaltaisuutta kuin koko Pohjoisen YTA-alueella tehdyssä kyselyssä, mutta saamen kielen merkitys sekä kulttuuriset erityispiirteet korostuivat ilmeten esim. palvelujen hakeutumisen korkeana kynnyksenä.

Jatkohankkeen aikana on tarkoituksenmukaista jatkaa kehittämistyötä tarvekartoituksessa nousseiden OT-tasoisten ilmiöiden pohjalta yhteistyössä saamelaiskäräjien, alueen työntekijöiden, muiden toimijoiden ja tutkijaverkoston kanssa hyödyntäen yhteisövaikuttavuuden-viitekehystä. Suomessa on tarvetta kehittää

saamen kielistä ja kulttuurinmukaista erityisosaamista vaativan tason mielenterveys- ja päihdepalveluissa. Osaamis- ja tukikeskuksen työryhmä on tehnyt suunnittelun ja kehittämistyön yhteydessä koko ajan tiivistä yhteistyötä Saamelaiskäräjien kanssa. Suunnittelussa ja kehittämistyössä otetaan huomioon alkuperäiskansatutkimuksen eettiset periaatteet ja pyritään hyödyntämään muissa Pohjoismaissa kehitettyä osaamista tällä erityisalalla. Tavoitteena on jatkuva ja avoin vastavuoroisuus saamelaisyhteisön kanssa. On ensiarvoisen tärkeää jatkaa yhteistyötä Lapin ja Pohjois-Pohjanmaan sairaanhoitopiirien, Lapin ja Oulun yliopistojen, Saamelaiskäräjien ja kolmansien sektoreiden sekä muiden asiantuntijapalveluja tarjoavien tahojen kanssa. Uuden osaamisen ja toimintatapojen kehittäminen saamelaisalueelle vaatii resurssia ja kulttuurista osaamista. OT-keskuksen yhteyteen pyritään laatimaan saamen kielten ja kulttuurin vaativan erityisosaamisen toimintaedellytykset: rakenne, toimija- ja konsultaatioverkosto. Tämän toteuttamiseksi hankkeessa hyödynnetään alan harvoja asiantuntijoita sekä tutkimus/kehittäminen osaamista alueelta. Hankesuunnitelmassa anotaan rahaa työntekijän palkkaamiseen alueelle.

2 Toteutus aikataulu 2022-2023



3 Hankkeen hallinnointi

Hanketta hallinnoi Pohjois-Pohjanmaan sairaanhoitopiirin kuntayhtymä, sairaanhoitopiirin johtaja ja kehitysjohtaja.

Hankkeeseen suunnitellut työpanokset: 2 htv kokoaikainen projektipäällikkö, 4 htv OT-koordinaattori. Lisäksi haetaan rahaa saamelaiserityiskysymykseen työntekijän palkkaukseen 1 htv. Keskeisiin OT-koordinaattorin työtehtäviin kuuluu Pohjoisen OT-keskusvalmistelun koordinointi ja verkostotyö, työskentely järjestämisvastuullisten organisaatioiden johdon, alueen OT-asiantuntijoiden ja –toimijoiden sekä alueellisen tukiryhmän ja sidosryhmien kanssa. Ot-koordinaattorit osallistuvat hanke -ja toteuttamissuunnitelman toimenpiteiden edistämiseen alueella. Lisäksi he tekevät yhteistyötä alueiden sote-uudistus- ja VIP-hankkeiden kanssa.

Aluetyöryhmän tehtävänä on suunnitella ja muodostaa osaltaan tulevan hyvinvointialueen lasten, nuorten ja perheiden erityisen vaativien palvelujen osaamis-, tutkimus- ja kehittämisverkosto osana YTA-alueen verkostoa. Aluetyöryhmän tehtävänä suunnitella ja käynnistää tulevan hyvinvointialueen lasten, nuorten ja

perheiden erityisen vaativien palvelujen ylimaakunnallisia asiakastason konsultaatiopilotteja ja tutkimuspilotteja.

Hankkeen kokonaisbudjetti v.2022-2023: **792 000eur**, josta erillinen talousarviolomake hakemuksen liitteenä. Hankkeen resurssointia täsmennetään rahoituspäätöksen vahvistuttua laadittavassa tarkemmassa toteutussuunnitelmassa.

4 Hankkeen arviointi ja seuranta

Jatkohankesuunnitelmaa laadittaessa on tehty tilannekatsaus vuoden 2020-2021 aikaisen hankevaiheen tuloksista ja tavoitteiden saavuttamisesta sekä hyviksi havaituista kehittämistoimenpiteistä. Hankesuunnitelma on laadittu kehittämistyön jatkoa silmällä pitäen, sekä tavoitellen toimivien menetelmien, pilottien ja verkoston juurruttamista sekä OT-ydinyksikön muodostumista osaksi uusia tulevia hyvinvointi- ja yta-alueen rakenteita. OT-keskustoiminnan seuranta ja arviointi on jatkuvaa myös hankkeen jälkeen.

Hankkeen aikana seuranta ja arviointia tehdään hankepääätöksen jälkeen laadittavan tarkennetun toteutus- ja toimeenpanosuunnitelman mukaisesti, tavoitteittain. Arvioinnissa hyödynnetään kansallisia ja maakunnallisia mittareita, paikallista tietoa, tietojohdantaa, kyselyiden tuloksia ja asiakaspalautetta. Palautetta kerätään niin hanketoimijoilta, asiantuntijoilta, laajemmalla OT-verkostonla kuin asiakkailtakin.

Hankkeen päätyttyä tehdään loppuarviointi hankkeen tuloksista, tavoitteiden saavuttamisen tilanteesta, mahdollisista jatkotoimenpiteistä ja suosituksista osana kunkin hyvinvointialueen ja yta-alueen toimintaa.

5 Hankkeen toteuttamiseen liittyvät riskit ja niihin varautuminen

Riskin kuvaus	Seuraus, jos riski toteutuu	Toimenpiteet riskin poistamiseksi tai pienentämiseksi	Vastuutaho (ohjausryhmä, projektipäällikkö, hanketyöntekijä...)
Henkilöstöön liittyvät riskit (esim. rekrytointi ei onnistu, henkilöstö vaihtuu tms.)	Hankkeen toteutus viivästyy	Panostetaan hankehenkilöstön valintaan	
Yhteistyö verkostoissa ei toimi, esim. verkostojen jäsenet vaihtuvat	Tieto ei siirry		
Hankerahoitus ei toteudu suunnitellusti	Osa tavoitteista jää toteutumatta		
Kansallinen sähköinen alusta ei toteudu hankkeen aikana	Konsultaatio vaikeaa Yhteinen tieto puuttuu	Valitaan yhteinen kansallinen alusta sähköisen alustan luomiseksi	
Rahoituksen jatko	Hanke ei jatku yhtäjaksoisesti, vaikuttaa työntekijöiden hankkeessa jatkamiseen/palkkaamiseen	Rahoitus jatkuu yhtäjaksoisesti tammikuun 2022 lähtien	
Kansallinen rahoitus OT-keskus toiminnalle	Hyvinvointialueilla oleva rahoitus voi tuottaa hankaluuksia	Toiminnan vakiintuessa OT-toiminnalle on valtion rahoitus, jolloin alueellista epätasa-arvoa ei synny	

